

Toespraak van H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden
Startbijeenkomst alfabetisering
Hoogezand-Sappemeer, dinsdag 23 november 2004

Geweldig vind ik het om hier vandaag aanwezig te zijn. Heel persoonlijk is dat vanwege mijn band met deze provincie: als kind heb ik in Groningen gewoond en later heb ik hier gestudeerd. Maar dat is natuurlijk niet waarom ik hier vandaag ben en wat vandaag zo belangrijk maakt. Dat is het feit dat het Landelijk Actieplan Alfabetisering een regionale vertaling krijgt. Uw visie, uw inzet geeft daarmee een belangrijk voorbeeld voor andere regio's en locaties in Nederland.

Met deze constatering dat u, gelukkig, het grote belang ziet van alfabetisering, zou ik mijn speech ook meteen kunnen afronden – aangezien het thema ‘het belang van alfabetisering’ is. Het is dus niet nodig iemand hiervan te overtuigen – wat natuurlijk een goed startpunt is. Daarom ga ik liever in op een aantal aspecten van uw Wervingsplan van het Noorderpoortcollege die bij mij in het oog springen:

1. Maatwerk
2. Samenwerking van alle betrokkenen
3. Persoonlijke inzet

Centraal staat dat geletterdheid zowel een "mensenrecht" is, als een voorwaarde voor een kenniseconomie, economische groei en streven naar rechtvaardige verdeling van middelen. Afgezien van de zo belangrijke menselijke kanten van de problematiek, is ongeletterdheid, in welke vorm of gradatie dan ook, een maatschappelijk probleem.

Ten eerste, het belang van maatwerk.

Om de context te schetsen van de omvang van het probleem: in ons land gaat het om ongeveer anderhalf miljoen volwassenen die functioneel ongeletterd zijn. Dat betekent dat zij in meer of mindere mate onvoldoende kunnen lezen en schrijven – en vaak ook rekenen – om volwaardig in onze informatiemaatschappij te kunnen deelnemen of hun eigen doelen of ontwikkeling te kunnen realiseren. Het probleem wordt alleen nog maar erger naar mate de samenleving digitaler wordt en er steeds meer en andere eisen aan mensen worden gesteld. Bijvoorbeeld: steeds meer diensten en producten worden via internet of andere elektronische wijze aangeboden. Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet je wel de vaardigheden hebben.

Daarnaast treft ongeletterdheid alle geledingen van de bevolking, zowel onder mensen van buitenlandse herkomst als ook – en dat is het merendeel – mensen die in Nederland geboren en getogen zijn. Het gaat om werkenden en niet-werkenden, mannen en vrouwen, oud én jong. Met andere woorden, er is niet één duidelijke doelgroep, wat de aanpak bijzonder complex maakt.

Voorbeelden hiervan zijn de verschillende achtergronden en motivaties van cursisten die hier vandaag aanwezig zijn. U kunt meer dan wie dan ook uitleggen waar het in de aanpak van alfabetisering om gaat waarom u heeft besloten naar een cursus te gaan. Het streven naar onafhankelijkheid staat daarin centraal. Cursisten die ik in andere plaatsen heb ontmoet hebben vaak indrukwekkende levensverhalen. Zij vertellen over waarom zij in hun jeugd niet goed hebben leren schrijven, lezen of rekenen. Over de diepe schaamte die zij daarover hadden, over het sociale isolement waarin zij terechtkwamen, en over het onbegrip van hun omgeving en soms zelfs voor dom werden versleten. Hoe zij de enorme stap hebben ervaren om weer naar school te gaan. Maar gelukkig vertellen zij ook over de nieuwe wereld die zich voor hen opende, toen zij leerden lezen en schrijven.

Uw eigen Groningse zanger Ede Staal verwoordt dit zo pakkend: "t Het nog nooit, nog nooit zo donker west, of t wer altied wel weer licht...". Dankzij veel doorzettingsvermogen werd het gevoel van vrijheid en zelfstandigheid vergroot onder cursisten en groeide hun zelfvertrouwen. Én ding is duidelijk, ieder mens, ieder levensverhaal is anders.

Ondanks het feit dat er zoveel mensen dezelfde achterstand hebben in Nederland en ook in uw regio, heerst er nog veel ongeloof en onbegrip rond het onderwerp. Juist omdat dit thema niet publiekelijk breeduit wordt besproken, denken veel ongeletterden vaak dat zij de enige zijn met dit probleem. U kunt begrijpen dat dit een gevoel van schaamte in de hand werkt, waardoor mensen er vaak alles aan doen om hun achterstand te verbergen.

Juist daarom is uw gekozen strategie van een individuele aanpak zo belangrijk. Dit begint bij respect voor de specifieke situatie van mensen die ertoe heeft geleid om in welke mate dan ook onvoldoende geletterd te zijn. De uitdaging is vervolgens om de beste route, de beste persoon of instelling te identificeren die mensen kan aanmoedigen om voor hun achterstand uit te komen. En zoals de vele onderwijsdeskundigen die hier vandaag zijn weten, is deze individuele aanpak even zo belangrijk tijdens de cursussen. Dit heb ik althans sterk ervaren toen ik zelf aan ongeletterden heb lesgegeven. En ook in bedrijven moet een opleiding toegespitst zijn op de situatie van de werknemer.

Dit maatwerk geldt ook voor organisaties. In het werk van de Stichting Lezen en Schrijven, blijkt keer op keer dat iedere organisatie anders is, wat een gerichte aanpak vereist. De kunst is om voorbeeld projecten op te zetten waar anderen op verder kunnen bouwen. Maar feit blijft dat alle organisaties eigen beweegredenen hebben om bij alfabetisering betrokken te willen zijn. Een uitdaging voor u zal zijn om die beweegredenen te identificeren en daarop in te spelen.

Een tweede belangrijke aspect van uw plan - het belang van samenwerking tussen alle betrokkenen

Zoals bij veel maatschappelijke problemen het geval is, ben ik ervan overtuigd dat ongeletterdheid alleen structureel kan worden aangepakt als de handen ineen worden geslagen. Verschillende organisaties, zowel in de publieke als private sector, hebben een belangrijke expertise om bij te dragen. Alle organisaties en

individuen zijn verschillende schakels van een proces – alle met een eigen inbreng en rol. Om verkwisting van gelden, tijd en inzet te voorkomen en om een effectieve aanpak te garanderen moeten partijen samenwerken op dit complexe gebied. De ondersteuning van provincies en gemeenten blijven in ieder traject essentieel.

In uw plan worden de potentiële toeleiders genoemd in verschillende sectoren zoals onderwijs, zorg en welzijn en andere instellingen zoals ouderenorganisaties en rijkschoolhouders. Ik hoop van harte dat al deze partijen gaan meewerken. Daarnaast kunt u in de toekomst ook denken aan de preventieve kant van alfabetisering. Onderzoek toont aan dat kinderen die vanaf jonge leeftijd met taal leren omgaan, minder kans hebben dat zij later in hun leven ongeletterd worden.

Ik zou een speciale oproep willen doen aan twee groepen in de samenleving om te helpen bijdragen aan de aanpak en oplossingen van ongeletterdheid. Beiden worden ook in uw plan genoemd als prioriteiten:

Ouders, om te worden bemoedigd en aangespoord door de levensverhalen van mensen die op latere leeftijd hebben leren lezen en schrijven en nu vertellen over hun onuitsprekelijke blijdschap en terechte trots om nu hun kinderen te kunnen voorlezen of helpen met hun huiswerk. Wat is een grotere stimulans dan iets te leren waardoor de band met je kinderen nog meer inhoud krijgt!

En dan bedrijven. Er is alle reden voor een onderneming om proactief te zijn ten aanzien van laaggeletterden binnen het bedrijf. Wacht niet tot de nood aan de man is! Ontwikkel een bedrijfstrategie die toegespitst is op de uitdagingen die de kenniseconomie aan uw organisatie stelt en stel opleidingstrajecten voor die van toepassing zijn op alle werknemers: hoog en laag in de organisatie. Investeren in werknemers ligt niet alleen voor de hand, maar helpt ook voor de motivatie van medewerkers en het beeld en de identiteit van het bedrijf. Maar denk ook aan klanten - ook zij kunnen moeite hebben met lezen en schrijven en rekenen. Hetzelfde geldt voor internet sites. Is uw systeem wel toegankelijk en begrijpelijk ook voor deze doelgroepen? Meerdere bedrijven, ook in de regio Hoogezand, erkennen dit thema en hebben dit opgepakt. Laat deze voorbeelden anderen inspireren.

Een derde aspect van het wervingsplan dat ik erg inspirerend vindt is de erkenning van het belang van persoonlijke inzet.

Uit eigen ervaring weet ik dat het een uitdaging is om op een gebied te werken dat met zoveel taboe en onbekendheid wordt omringd. Eerst moet je mensen en organisaties overtuigen dat het een probleem is, en aangeven dat er ook oplossingen voor zijn. Dan komt het er op aan om in samenwerking met alle betrokkenen, met creativiteit en de juiste deskundigheid heel doelgericht een toe- of opleidings traject uit te werken. Persoonlijk ben ik zeer bemoedigd door de groeiende interesse in alfabetisering van organisaties en individuen. Maar het is een aanpak van lange adem.

Zoals u uit ervaring weet, gaat het om het overbrengen van een vonk. Met de aanstelling van een specifieke werker waarvoor u heeft gekozen heeft u daarmee een belangrijke aanzet gegeven. De neiging zal er misschien zijn om naar grote resultaten te streven. Natuurlijk zou dat mooi zijn en is het goed om ambitieuze doelstellingen te hebben. Maar ook kleine resultaten tellen want het gaat ten slotte om individuen.

Ook cursisten en ex-cursisten kunnen als geen ander de vonk overbrengen om mensen aan te moedigen een tweede kans te grijpen en organisaties ervan te overtuigen dat mensen een kans verdienen. En wellicht zijn er andere terreinen waar professionele en persoonlijke vaardigheden van vrijwilligers kunnen worden ingezet.

Wie er ook bij de uitvoering van uw plan betrokken is – ik wens allen toe hier evenveel energie uit te halen als ik dat zelf heb mogen doen de afgelopen jaren.

Tot slot...

Ongeletterdheid moet worden voorkomen en verminderd door de aanpak ervan in de samenleving te verankeren. Aan de basis van iedere aanpak ligt een groter bewustzijn in Nederland – en dus ook in de provincie Groningen en de regio Hoogezand. Als het thema onderkend wordt als belangrijk, erover wordt gesproken en het in de kranten staat, wordt een brede aanpak natuurlijk vereenvoudigd.

Het mooie is – iedereen kan mede-eigenaar en verantwoordelijk worden voor de aanpak. Samenwerking op dit thema kan dus ook tot kort nieuwe verbindingen en saamhorigheid leiden.

2005 wordt ongetwijfeld een uitdagend jaar voor u. Ik heb er het grootste vertrouwen dat u allen, in samenwerking met alle betrokken partijen, met maatwerk en persoonlijke energie een voorbeeld gaat zetten voor anderen.

En om met een gedicht van een cursist te eindigen:

Leren

Ik ben het gaan proberen.

Om het opnieuw te leren.

Het viel in het begin niet mee.

Maar nu ben ik zeer tevrede.

Ik voel mij opgelucht van binnen.

Wat moest ik zonder school toch beginnen.

Ik lees en ik schrijf.

Zo draai ik toch mee in de maatschappij.

Dank u wel.